

Interpretacions de l'autoritat laboral competent

Interpretacions del Reial Decret 396/2006 pel qual s'estableixen les disposicions mínimes de seguretat i salut aplicables als treballs amb risc d'exposició a l'amiant

Assumpta Calleja

Santos Hernández

Secció d'Higiene Centre de Seguretat i Salut Laboral de Barcelona. Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya

■ La publicació del RD 396/2006, de 31 de març, sobre els treballs amb risc d'exposició a l'amiant va crear una sèrie de dubtes d'interpretació que va donar lloc a la Instrucció 2/2006 de la Direcció General de Relacions Laborals, Dpt. Treball, Generalitat de Catalunya. Posteriorment, malgrat la publicació de l'esperada *Guia técnica para la evaluación y prevención de la exposición a amianto durante el trabajo* de l'INSHT, encara existeixen algunes qüestions dubtoses importants que van originar la Instrucció 1/2009. Ambdues instruccions de la Direcció General de Relacions Laborals es poden trobar a la pàgina web del Departament, a seguretat i salut laboral, normativa i criteris www.gencat.cat/treball/.

En aquesta publicació incidirem en tres punts de la normativa de l'amiant que més discussions i dubtes han generat i que, per tant, han donat lloc a més interpretacions: l'aplicació de l'article 3.2 (excepcions de l'àmbit d'aplicació); els criteris per a l'aplicació de plans de caràcter general (article 11.4), RD 396/2006 i la interpretació sobre la prohibició de l'amiant (article 4.2 de l'Ordre de 7 de desembre de 2001, que modifica l'Annex I del Reial decret 1406/1989, de 10 de novembre, que imposa limitacions a la comercialització i a l'ús de certes substàncies i preparats perillosos), respecte del doblatge de cobertes de fibrociment.

1. Criteris d'interpretació de l'article 3.2 del RD 396/2006, sobre l'excepció de certs articles de l'esmentat RD

En l'article 3.1 del RD 396/2006 es determina el seu àmbit d'aplicació. En general és aplicable a les operacions i activitats en les quals els treballadors estiguin exposats o siguin susceptibles d'estar

PLAQUES PLANES DE FIBROCIMENT A L'INTERIOR D'UNES TORRES DE REFRIGERACIÓ, TROBADAES UN COP COMENÇATS ELS TREBALLS D'ENDERROC. LES PLAQUES VAN SER TRENCADES, AMB LA CONSEQÜENT CONTAMINACIÓ AMBIENTAL, A CAUSA DE NO HAVER FET PRÈVIAMENT L'ESTUDI D'IDENTIFICACIÓ DELS MATERIALS AMB AMIANT

exposats a fibres d'amiant, i es relacionen els treballs i activitats per als que és especialment aplicable.

En l'article 3.2 de l'esmentat RD s'estableix que sempre que es tracti:

- "d'exposicions esporàdiques dels treballadors,
- que la intensitat d'aquestes exposicions sigui baixa i
- que els resultats de l'avaluació de l'exposició indiquin clarament que no se sobrepassarà el valor límit, no són d'aplicació els articles 11 (Pla de treball), 16 (Vigilància de la salut), 17 (RERA) i 18 (Registre de dades i arxius de documentació), en les següents activitats:
  - a) activitats curtes i discontinües de manteniment amb materials no friables
  - b) retirada sense deteriorament de materials no friables
  - c) encapsulació i segellat de materials en bon estat que continguin amiant, sempre que aquestes operacions no impliquin risc d'alliberament de fibres, i
  - d) vigilància i control de l'aire i en la presa de mostres per detectar la presència d'amiant en un material determinat."

Cal recordar que només s'exceptua l'aplicació dels articles mencionats, 11, 16, 17 i 18; i no de l'acompliment de la resta dels articles del RD 396/2006, que sí que són d'aplicació, entre els que s'han de ressaltar l'article 5 (avaluació i control de l'ambient de treball), el 13 (formació dels treballadors), el 14 (informació dels treballadors) i el 15 (consulta i participació dels treballadors).

En una primera lectura d'aquest article es pot suposar que inclou una gamma àmplia d'activitats que poden estar incloses en aquesta excepció, com va succeir amb algunes companyies d'aigües que a causa de les reparacions que fan de la xarxa pública, estan inscrites al RERA, i que a la publicació del RD 396/2006 van considerar que es podien donar de baixa per acollir-se a l'article 3.2. No es així.

La primera condició que s'ha de complir per acollir-se a l'excepció és "exposicions esporàdiques dels treballadors". Es denomina esporàdic el que és ocasional, sense enllaç ostensible amb antecedent ni conseqüent. D'acord amb aquesta definició, una exposició esporàdica és aquella que succeeix de manera aïllada i molt poc freqüent, i és fins i tot previsible que no es repeteixi. Només es podran considerar exposicions esporàdiques dels treballa-

dors les associades a treballs esporàdics amb materials d'amiant. No hem de confondre el terme esporàdic (ocasional) amb discontinu, que vol dir interromput, intermitent o no continu.

A la guia de l'INSHT s'indica que no compliran aquesta condició, i per tant no podran acollir-se a aquest apartat, els treballs de les empreses l'activitat de les quals sigui qualsevol de les incloses en l'àmbit d'aplicació de la norma. Amb aquesta interpretació ja podem saber que qualsevol empresa que faci treballs:

- de manteniment i reparació que impliqui risc de despreniment de fibres d'amiant per l'existència i proximitat de materials que contenen amiant, en endavant MCA
- les dedicades a transport, tractament, destrucció i abocadors de residus d'amiant
- empreses d'enderroc, retirada o desballestament d'elements, maquinària o utilitatge on hi hagi amiant o MCA

Mai podran acollir-se a aquesta excepció, encara que poguessin demostrar que els seus treballs individualitzats puguin complir la resta de les condicions que s'assenyalen. Aquestes empreses, a més, han d'estar inscrites al Registre d'Empreses amb Risc d'Amiant (RERA) i disposar dels plans de treball corresponents a les activitats que realitzin, que podran ser específics o de caràcter general. Veiem que sense anar a les altres condicions, també necessàries per acollir-se a les excepcions de l'article 3.2, la primera ja és realment molt restrictiva.

Donarem algun exemple. Una empresa es dedica a fabricar sanitaris (activitat no inclosa dins de l'àmbit d'aplicació de RD 396/2006). Necessita retirar una placa de fibrociment de la coberta que, per una pedregada o algun altre incident esporàdic, ha quedat malmesa. Si els treballs els fan el personal d'un servei de manteniment propi, podria acollir-se a l'excepció de l'article 3.2, atès que la possibilitat que torni a succeir es mínima. Està clar que malgrat s'aculli a l'article 3.2 ha de fer la retirada complint tots els altres articles del RD 396/2006, que sí que seran d'aplicació. Al contrari, si subcontracta aquesta feina a una empresa dedicada a realitzar treballs de manteniment i reparació (activitat inclosa dins de l'àmbit d'aplicació

del RD 396/2006 si hi ha MCA), aquesta empresa no es podrà acollir a l'excepció de l'article 3.2 perquè la possibilitat de trobar-se materials amb amiant a les seves feines no és esporàdica.

Podrien repetir l'exemple amb els serveis de prevenció. Imaginem que la mateixa empresa, que disposa d'un servei de prevenció propi, vol realitzar una avaluació de la concentració de fibres d'amiant a la nau per conèixer el risc causat pel trencament d'algunes plaques de fibrociment i ell mateix fa les mesures. Es pot acollir a l'article 3.2, ja que aquesta actuació és esporàdica. Si, en canvi, decideix subcontractar les mesures a un servei de prevenció aliè, aquest no podrà acollir-se a l'article 3.2 perquè la possibilitat de repetir aquestes mesures a d'altres empreses no és esporàdica.

2. Criteris per a l'aplicació de plans de caràcter general, article 11.4 del RD 396/2006

La possibilitat de presentació de plans de treball amb risc d'amiant de caràcter general està inclosa a l'article 11.4 del RD 396/2006 que estableix: "Quan es tracti d'operacions de curta durada amb presentació irregular o no programables amb antelació, especialment en els casos de manteniment i reparació, l'empresari pot substituir la presentació d'un pla de treball per a cada tasca per un pla únic, de caràcter general, referit al conjunt d'aquestes activitats, en què s'inclouin les especificacions que s'han de tenir en compte en el desenvolupament de les operacions".

2.1. Operacions de curta durada amb presentació irregular

La definició que s'entén per curta durada no està establerta al RD. La guia de l'INSHT indica que el concepte de curta durada és difícil de valorar considerant criteris quantitatius a causa de la varietat de casos que es poden presentar. Per tant es recomana que l'estimació de curta durada es basi en l'opinió i els criteris tècnics fonamentats en el tipus d'activitat, la quantitat de MCA implicat i les situacions especials que es puguin presentar en cada cas.

Diferenciem l'aplicació a materials no friables i a materials friables.

2.1.1. Materials no friables

Atesa la manca de definició del terme al RD, la Instrucció 2/2006 de la Direcció General de Relacions Laborals estableix el criteri per aplicar aquests plans de treball de caràcter general. Així, en el cas de treballs de manteniment, reparació i retirada de material de fibrociment, aquests plans es limiten a les operacions que compleixin totes les condicions següents:

- a efectuar, en la seva totalitat, en una jornada laboral
- hores màximes per treballador, en totes les operacions incloses en el pla de treball: 4 hores
- suma total d'hores màximes treballades entre tots els treballadors, considerant totes les operacions contemplades al pla de treball: 16 hores
- en el cas de retirada de plaques de fibrociment: superfície total màxima: 100 m².

El cas més general d'aquestes operacions és el de retirada de cobertes de fibrociment. Per aquest motiu es limita l'aprovació del pla de treball a una superfície màxima de 100 m², però el criteri es complementa amb la limitació a un sol dia per efectuar la totalitat de l'operació, amb la limitació de les hores per treballador i també amb la limitació de la suma d'hores del total de treballadors. Tot per tal d'evitar treballs que, sense sobrepassar la superfície esmentada, afegixin operacions de desmuntatge de canonades, dipòsits o altres, que prolonguessin la durada dels treballs i que serien motiu d'un altre pla, en aquest cas de tipus específic.

Si els treballs amb MCA s'han de realitzar de manera que són necessàries mesures d'aïllament específiques, no és viable fer els treballs amb el pla de caràcter general, sinó que serà necessària la presentació d'un pla de treball específic que descriu aquestes mesures d'aïllament.

2.1.2. Materials friables

Els plans de caràcter general per a treballs de manteniment i reparació de materials friables es poden aplicar sempre que s'indiqui:

- l'empresa o empreses principals en les quals sigui d'aplicació, i
- els materials amb amiant concrets als que correspongui d'acord amb els criteris que estableix la Guia Tècnica de l'INSHT. Això implica que l'empresa o empreses on serà d'aplicació el pla de

treball de caràcter general haurà de disposar d'una relació on s'identificaran i localitzaran els materials amb amiant.

2.2. Operacions no programables amb antelació

Un altre cas on els plans de treball de caràcter general tenen aplicació és per a treballs de manteniment i reparació no programables amb antelació o per a la retirada de materials amb amiant en situacions d'emergència, per exemple després d'un incendi. En aquests casos és d'aplicació el pla de caràcter general per tractar-se d'operacions no programables amb antelació, on el risc d'emissió de fibres a l'ambient fa necessària una actuació ràpida.

El temps de durada d'aquestes operacions en situacions d'emergència ha de ser el mínim necessari, però no està limitat als criteris establerts per a operacions de curta durada.

Els plans de caràcter general estaran basats en procediments generals de treball en els que han d'estar previstos el tipus de materials als quals s'aplicaran i les condicions per a la seva aplicació, en els quals es pugui assegurar que no es modificaran significativament les exposicions dels treballadors.

Per aquesta raó la guia de l'INSHT indica que el pla general resulta també la modalitat més adequada per a activitats com:

- recollida i transport de residus i MCA fora d'ús
- treballs d'abocadors
- anàlisis i assaigs per identificar materials amb amiant
- estudis d'identificació de materials amb amiant i la presa de mostres de materials per detectar la presència d'amiant
- la vigilància i control de l'aire quan no compleixin els requisits per estar exempts del pla de treball i siguin realitzats per empreses contractistes

Com veiem, el fet de relacionar aquests punts dins de l'exemple de plans de treball de caràcter general ens està indicant que no poden acollir-se a l'excepció de l'article 3.2.

3. Interpretació sobre la prohibició de l'amiant, article 4.2 de l'Ordre de 7 de desembre de 2001, respecte al doblatge de cobertes de fibrociment

La Instrucció 1/2009 de la Direcció General de Relacions Laborals és molt clara en aquesta interpretació. L'activitat de doblatge de cobertes de fibrociment es considera prohibida pels motius que s'exposen seguidament.

A l'article 4.2 de l'Ordre de 7 de desembre de 2001, que modifica l'Annex I del Reial Decret 1406/1989, de 10 de novembre, que imposa limitacions a la comercialització i a l'ús de certes substàncies i preparats perillosos, s'indica que únicament és permesa la utilització dels productes que contenen fibres d'amiant quan ja estaven instal·lats o en servei abans de l'entrada en vigor de l'Ordre esmentada, i que l'ús al que estaven destinats segueix permès fins a la seva eliminació o la fi de la seva vida útil.

Cal entendre per vida útil la durada estimada de funcionament que un producte, objecte o element pot tenir fent la funció per a la qual ha estat creat. Per això, si una coberta necessita ser doblada amb una altra, la primera deixa de fer de coberta i per tant ha finalitzat la seva vida útil; llavors és d'aplicació la prohibició d'ús de productes amb amiant de l'Ordre indicada anteriorment.

S'ha d'indicar, també, que el doblatge de cobertes comporta sempre risc d'emissió de fibres d'amiant a l'ambient ja que:

- s'oculta l'existència de plaques de fibrociment en naus o locals que poden canviar de llogater o propietari i es pot originar l'emissió de fibres d'amiant per a la manipulació o reparacions sobre aquesta coberta. Un exemple freqüent que es pot donar són els treballs per a la instal·lació d'un sistema d'extracció d'aire que requereix tallar la coberta instal·lada per acoblar-la al conducte de fums. Si es coneix que aquesta és de fibrociment s'ha de substituir la placa per una altra sense amiant, que és la que es tallarà per realitzar la instal·lació de sortida de fums.
- impliquen el perforament de les plaques de fibrociment per subjectar els nous panells instal·lats a sobre. Inclouent-hi els casos en què aquest muntatge es fa en sistema omega o similar, hi ha risc de trencament de plaques de fibrociment en transitar i treballar sobre aquestes per efectuar les operacions. Si aquesta operació no estigués prohibida, estaria inclosa dins de l'àmbit d'aplicació del RD 396/2006, i per tant

requeriria sempre disposar d'un pla de treball aprovat per l'Autoritat Laboral. A Catalunya els plans de treball presentats pel doblatge de cobertes de fibrociment s'han denegat acollint-se a l'OM de 7 de desembre de 2001.

Amb això volem ressaltar la importància de fer les coses correctament des d'un inici. Quan una empresa que està fent un doblatge es diu indefensa davant l'actuació de l'Administració en aplicar la prohibició del doblatge, la resposta és clara; si no coneixia la prohibició estava igualment obligada a disposar del pla corresponent de treball i en el moment de tramitar-lo ja se l'hauria informat d'aquesta prohibició. ■

Referències

- REIAL DECRET 396/2006, de 31 de març, pel qual s'estableixen les disposicions mínimes de seguretat i salut aplicables als treballs amb risc d'exposició a l'amiant. (BOE 86, d'11-4-2006.)
- Ordre de 7 de desembre de 2001, que modifica l'Annex I del Reial decret 1406/1989, de 10 de novembre, que imposa limitacions a la comercialització i a l'ús de certes substàncies i preparats perillosos (BOE 299, de 14-12-2001).
- Instrucció 2/2006 de la Direcció General de Relacions Laborals Sobre la gestió del Registre d'Empreses amb Risc d'Amiant (RERA) i dels plans de treball amb amiant; 22 de novembre de 2006. www.gencat.cat/treball/.
- Instrucció 1/2009 de la Direcció General de Relacions Laborals [PDF, 28,54 KB.] Sobre l'aplicació del Reial decret 396/2006, de 31 de març, pel qual s'estableixen les disposicions mínimes de seguretat i salut aplicables als treballs amb risc d'exposició a l'amiant; 15 de juliol de 2009. www.gencat.cat/treball/.
- *Guía técnica para la evaluación y prevención de la exposición a amianto durante el trabajo* RD 396/2006, de l'INSHT Ministerio de Trabajo e Inmigración. <http://www.insht.es/>
- *Prospección sobre la presencia de amianto o de materiales que lo contengan en edificios: Informe i Identificación práctica de amianto en edificios y metodologías de análisis.* www.csostenible.net